

Margareta Onofrei

Ediția Booklet
www.booklet.ro

Cuprins

Compunerea în 5 pași simpli

Cuprins

A. COMPUNERI AVÂND CA SUPORT TEXTE LITERARE

I. GENUL EPIC

1. Argumentarea apartenenței la genul epic

- noțiuni teoretice 7
- modele de compuneri
 - Două loturi, de I. L. Caragiale 8
 - D-I Goe..., de I. L. Caragiale 8
 - Popa Tanda, de Ioan Slavici 9
- compunerea structurată
 - Negustor lipsan, de M. Sadoveanu 9
- modele de compuneri
 - Aleodor împărat 11
 - Prâslea cel voinic și merele de aur 12
- compunerea structurată
 - Făt-Frumos și Ileana Cosânzeana 12
- modele de compuneri
 - Bivolul și coțofana,
de George Topîrceanu 14
 - Câinele și cățelul,
de Grigore Alexandrescu 14
- compunerea structurată
 - Lupul și motanul, de Alecu Donici 15
- modele de compuneri
 - Monastirea Argeșului 16
- compunerea structurată
 - Constantin Brâncovanul 17
- compunere ghidată 18
- aplicații 22

2. Argumentarea apartenenței la specia literară epică

2.1. – basmul popular

- noțiuni teoretice 24
- modele de compuneri
 - Aleodor împărat 25
 - Prâslea cel voinic și merele de aur 25

- compunerea structurată
 - Greuceanu 26
- compunere ghidată 28
- aplicații 29

2.2. – schița

- noțiuni teoretice 31
- modele de compuneri
 - D-I Goe..., de I. L. Caragiale 31
- compunerea structurată
 - Vizită, de I. L. Caragiale 32
- compunere ghidată 34
- aplicații 35

2.3. – nuvela

- noțiuni teoretice 37
- modele de compuneri
 - Popa Tanda, de Ioan Slavici 37
 - Două loturi, de I. L. Caragiale 38
 - Dincolo de nisipuri, de Fănuș Neagu 38
- compunerea structurată
 - Moara cu noroc, de Ioan Slavici 39
- compunere ghidată 41
- aplicații 42

2.4. – romanul

- noțiuni teoretice 44
- modele de compuneri
 - Baltagul, de Mihail Sadoveanu 44
 - Castelul fetei în alb,
de Constantin Chiriță 45
- compunerea structurată
 - Ion, de Liviu Rebreanu 45
- compunere ghidată 47
- aplicații 48

2.5. – balada populară

- noțiuni teoretice 50
- modele de compuneri
 - Miorița 51

• compunerea structurată	
– <i>Monastirea Argeşului</i>	51
• compunere ghidată	53
• aplicații	54
2.6. – fabula	
• noțiuni teoretice	56
• modele de compuneri	
– <i>Bivolul și coțofana</i> , de George Topîrceanu	56
– <i>Câinele și cățelul</i> , de Grigore Alexandrescu	57
• compunerea structurată	
– <i>Racul, broasca și știuca</i> , de Alecu Donici	57
• compunere ghidată	59
• aplicații	60
3. Rezumatul unui text epic	
• noțiuni teoretice	62
• modele de compuneri	
– <i>Popa Tanda</i> , de Ioan Slavici	62
– <i>Prâslea cel voinic și merele de aur</i>	62
– <i>D-I Goe...</i> , de I. L. Caragiale	63
– <i>Baltagul</i> , de Mihail Sadoveanu	63
• compunere ghidată	64
• aplicații	66
4. Caracterizarea personajului din textul epic	
• noțiuni teoretice	68
• modele de compuneri	
– <i>Goe</i> , din schița <i>D-I Goe...</i> , de I. L. Caragiale	68
– <i>Vitoria Lipan</i> din romanul <i>Baltagul</i> , de Mihail Sadoveanu	69
– <i>Ciobănașul moldovean</i> din balada <i>Miorița</i>	69
– <i>Popa Tanda</i> din nuvela <i>Popa Tanda</i> , de Ioan Slavici	70
– <i>Lefter Popescu</i> din nuvela <i>Două loturi</i> , de I. L. Caragiale	70
– <i>Prâslea</i> din basmul <i>Prâslea cel voinic și merele de aur</i>	71
• compunerea structurată	
– <i>Mara</i> , de Ioan Slavici	72
• compunere ghidată	73
• aplicații	75

5. Descrierea literară epică (tablou)

• noțiuni teoretice	78
• modele de compuneri	
– fragmentul <i>Ardealul</i> din opera literară <i>Românii supt Mihai-Voievod Viteazul</i> , de Nicolae Bălcescu	78
• compunerea structurată	
– <i>Fricosul</i> , de Emil Gârleanu	79
• compunere ghidată	80
• aplicații	81

6. Descrierea literară epică (portret)

• noțiuni teoretice	83
• modele de compuneri	
– Portretul lui Ștefan cel Mare din romanul <i>Frații Jderi</i> , de Mihail Sadoveanu	83
• compunerea structurată	
– <i>Dumbrava minunată</i> , de M. Sadoveanu	84
• compunere ghidată	85
• aplicații	86

7. Exprimarea opiniei despre titlul unui text epic

• noțiuni teoretice	88
• modele de compuneri	
– <i>Baltagul</i> , de Mihail Sadoveanu	88
• compunerea structurată	
– <i>Negustor lipsan</i> , de M. Sadoveanu	88
• compunere ghidată	90
• aplicații	92

II. GENUL LIRIC

1. Argumentarea apartenenței la genul liric

• noțiuni teoretice	94
• modele de compuneri	
– <i>Lacul</i> , de Mihai Eminescu	94
– <i>Emoție de toamnă</i> , de Nichita Stănescu ..	95
– <i>Izvorul nopții</i> , de Lucian Blaga	95
• compunerea structurată	
– <i>Dorința</i> , de Mihai Eminescu	96
• compunere ghidată	97
• aplicații	99

2. Argumentarea apartenenței la specia literară lirică

2.1. – pastel

• noțiuni teoretice	101
---------------------------	-----

• modele de compuneri	
– Sfârșit de toamnă, de Vasile Alecsandri	101
• compunerea structurată	
– Iarna, de Vasile Alecsandri	102
• compunere ghidată	103
• aplicații	104
2.2 – doina populară	
• noțiuni teoretice	107
• modele de compuneri	
– Măi badiță, floare dulce	107
– [Voi brazi, -nați încetinați]	108
– Frunză verde magheran	108
– Doină, doină, cântic dulce	109
• compunerea structurată	
– Foaie verde fir mohor	109
• compunere ghidată	111
• aplicații	112
3. Descrierea literară în versuri	
• noțiuni teoretice	114
• modele de compuneri	
– Călin (file din poveste) – fragment, de Mihai Eminescu	114
• compunerea structurată	
– Viscolul, de Vasile Alecsandri	115
• compunere ghidată	116
• aplicații	118
4. Exprimarea opiniei despre titlul unui text liric	
• noțiuni teoretice	120
• modele de compuneri	
– Izvorul nopții, de Lucian Blaga	120
• compunerea structurată	
– Macii, de Magda Isanos	121
• compunere ghidată	122
• aplicații	123
5. Exprimarea opiniei despre semnificația mesajului unui text liric	
• noțiuni teoretice	125
• modele de compuneri	
– Emoție de toamnă, de Nichita Stănescu ..	125
• compunerea structurată	
– Amurg, de George Bacovia	126

• compunere ghidată	127
• aplicații	128

III. GENUL DRAMATIC

1. Argumentarea apartenenței la genul dramatic

• noțiuni teoretice	130
• modele de compuneri	
– O scrisoare pierdută, de I. L. Caragiale	130
• compunerea structurată	
– O noapte furtunoasă, de I. L. Caragiale	131
• compunere ghidată	133
• aplicații	134

2. Caracterizarea personajului din textul dramatic

• noțiuni teoretice	136
• modele de compuneri	
– Zaharia Trahanache din comedia O scrisoare pierdută, de I. L. Caragiale	136
– Ghiță Pristanda din comedia O scrisoare pierdută, de I. L. Caragiale	137
• compunerea structurată	
– Jupân Dumitrache din comedia O noapte furtunoasă, de I. L. Caragiale	137
• compunere ghidată	139
• aplicații	141

3. Rezumatul unui text dramatic

• noțiuni teoretice	143
• modele de compuneri	
– O scrisoare pierdută, de I. L. Caragiale	143
• compunere ghidată	144
• aplicații	146

B. COMPUNERI REFLEXIVE

1. Exprimarea sentimentelor cu ocazia unui eveniment personal, social sau cultural

• noțiuni teoretice	148
• modele de compuneri	
– O aniversare fericită	148
• compunere structurată	149
• compunere ghidată	150
• aplicații	151

2. Exprimarea opiniei despre o anumită temă/ un anumit eveniment

- noțiuni teoretice 152
- modele de compuneri 152
 - *Opinia despre rolul școlii în viața tinerilor*
- compunerea structurată 153
- compunere ghidată 154
- aplicații 155

C. COMPUNERI IMAGINATIVE

1. Compunerea descriptivă

1.1. Compunerea descriptivă de tip tablou

- noțiuni teoretice 156
- modele de compuneri
 - *Minunile naturii* 156
 - *Un castel de basm* 157
- compunerea structurată 158
- compunere ghidată 159
- aplicații 160

1.2. Compunerea descriptivă de tip portret

- noțiuni teoretice 161
- modele de compuneri
 - *Persoana care te-a influențat pe tot parcursul vieții* 161
 - *Trăsăturile unui personaj îndrăgit* 162
- compunere structurată 163
- compunere ghidată 164
- aplicații 165

2. Compunerea narativă

- noțiuni teoretice 166
- modele de compuneri
 - *Întâmplare petrecută în timpul unei excursii pe litoral* 166
 - *Întâmplare petrecută în timpul unei excursii la munte* 167
- compunerea structurată 168
- compunere ghidată 170
- aplicații 171

3. Textul dialogat

- noțiuni teoretice 172
- modele de compuneri
 - *O convorbire între un copil pasionat de lectură și scriitorul său preferat* 172
- compunerea structurată 173
- compunere ghidată 174
- aplicații 175

A. Compuneri având ca suport texte literare

I. GENUL EPIC

GENUL EPIC este genul literar în care autorul transmite gândurile, sentimentele, atitudinea în mod indirect, prin intermediul naratorului, acțiunii și al personajelor.

TRĂSĂTURI

- Conține trei elemente fundamentale: *narator, acțiune, personaje*.
- *Naratorul* este o ipostază textuală a autorului; el poate fi *narator implicat/ subiectiv* (martor sau personaj al acțiunii) sau *narator neimplicat/ obiectiv* (când oferă o perspectivă de ansamblu asupra universului ficțional creat).
- *Perspectiva narativă* este de două tipuri: perspectivă *subiectivă* (relatarea se realizează la persoana I, din punctul de vedere al unui narator subiectiv) și perspectivă *obiectivă* (relatarea se realizează la persoana a III-a, fiind efectuată de un narator obiectiv).
- *Acțiunea/ subiectul operei literare* prezintă totalitatea întâmplărilor realizate de personaje și relatate de narator și poate fi structurată pe momentele subiectului: *expozițiunea, intriga, desfășurarea acțiunii, punctul culminant, deznodământul*.
- *Personajul* este instanța narativă care ia parte la acțiune, având un anumit grad de implicare în aceasta. După rolul lor în cadrul acțiunii, personajele pot fi: *principale* (aflate în prim-planul acțiunii, participând la toate momentele subiectului), *secundare* (cu rol mai puțin important, adjuvanți ai eroului central), *episodice* (personaje care apar într-un singur episod al scrierii). După felul în care sunt construite, acestea sunt *individuale* sau *colective*. După semnificația morală, ele sunt *pozitive* sau *negative*.
- Sunt prezente *repere spațio-temporale*. Reperele spațiale/ indicii spațiali fixează locul desfășurării acțiunii sau se referă la deplasarea în spațiu a personajelor. Reperele temporale/ indicii temporali fixează în timp acțiunea sau se referă la durata evenimentelor.
- *Modurile de expunere* prezente în textul epic sunt: *narațiunea, descrierea, dialogul și monologul*.

Speciile literare epice sunt: fabula, balada, basmul, schița, nuvela, romanul, povestirea, snoava, memoriile, jurnalul etc.

I. MODEL Argumentarea apartenenței la genul epic a nuvelei *Două loturi*, de I. L. Caragiale

Genul epic este genul literar în care autorul transmite gândurile, sentimentele, atitudinea în mod indirect, prin intermediul naratorului, acțiunii și al personajelor. **Opera literară *Două loturi*, de I. L. Caragiale este o nuvelă, specie a genului epic, și întrunește trăsăturile specifice acestuia:** prezența unui narator, a reperelor spațio-temporale, prezența personajelor care participă la acțiune și utilizarea diferitelor moduri de expunere.

În primul rând, **firul narativ al nuvelei este relatat** la persoana a III-a, **de către un narator** obiectiv. Totuși, acesta are și intervenții subiective, utilizând persoana I, interogații, referiri la cititor: „Dacă aș fi unul dintre acei autori care se respectă...”, „Bine, dacă a pierdut biletele de unde știe d. Lefter de câștig?”, „Cititorul a înțeles acum ce caută de trei zile pe brânci soții Popescu.”

În al doilea rând, **întreaga acțiune a nuvelei se țese în jurul personajului principal**, Lefter Popescu, un om cu o existență banală care evoluează de la împăcare cu neșansa la furie (atunci când caută biletele de loterie pe care le consideră câștigătoare), violență, agresivitate, speranță, agonie. Finalul nuvelei îl prezintă pe Lefter ca pe un ghinionist care își pierde uzul rațiunii din pricină că realitatea se află în contradicție cu iluzia de a avea noroc de bani. Personajul, un funcționar mărunț, limitat, generează conflicte puternice cu celelalte personaje: soția, chivuțele, șeful, Pandele și Turtureanu, bancherul. **Acțiunile sale sunt redade cu ajutorul narațiunii; prin intermediul dialogului** sunt redade stările conflictuale prin care trece eroul central, iar **descrierea** creionează trăsături ale personajelor sau ale locurilor în care se desfășoară acțiunea.

În concluzie, **opera literară *Două loturi*, de I. L. Caragiale, aparține genului epic, deoarece întrunește trăsăturile specifice acestuia:** narator obiectiv (cu scurte intervenții subiective), personaj central bine individualizat prin detalii semnificative, aflat în conflict cu celelalte personaje, prezența narațiunii ca mod principal de expunere.

II. MODEL Argumentarea apartenenței la genul epic a schiței *D-I Goe...*, de I. L. Caragiale

Genul epic este genul literar în care autorul transmite gândurile, sentimentele, atitudinea în mod indirect, prin intermediul naratorului, acțiunii și al personajelor. **Opera literară *D-I Goe*, de I. L. Caragiale este o schiță, specie a genului epic, și întrunește trăsăturile specifice acestuia:** prezența unui narator, a reperelor spațio-temporale, prezența personajelor care participă la acțiunea care se desfășoară pe momentele subiectului și utilizarea diferitelor moduri de expunere.

În primul rând, se remarcă **prezența unui narator**, care relatează întâmplările la persoana a III-a, cu ajutorul narațiunii, care se îmbină cu dialogul și descrierea. Personajele sunt și ele prezente și participă la acțiune: Goe, mam-mare, mamița și tanti Mița. De asemenea, **sunt precizate reperele spațio-temporale:** peronul unei gări și dimineața zilei de 10 mai.

În al doilea rând, **acțiunea poate fi relatată pe momentele subiectului:** în *expozițiune*, personajul principal, Goe, împreună cu cele trei doamne așteaptă sosirea trenului, pe peronul gării dintr-un oarecare oraș de provincie, în dimineața zilei de 10 mai. În *intrigă* se prezintă urcarea călătorilor în tren, iar *desfășurarea acțiunii* dezvoltă năzbâtiile lui Goe de-a lungul

călătoriei de câteva ore: pierderea pălăriei cu biletul, disputa de familie, blocarea în toaletă, tragerea semnalului de alarmă (*punctul culminant* al schiței). În *deznodământ*, cei patru călători ajung cu bine la destinație.

În concluzie, **opera literară D-I Goe...**, de I. L. Caragiale, **aparține genului epic, deoarece întrunește trăsăturile specifice acestuia:** prezența unui narator și a personajelor, a reperelor spațio-temporale și a acțiunii relatată pe momentele subiectului.

III. MODEL Argumentarea apartenenței la genul epic a nuvelei *Popa Tanda*, de Ioan Slavici

Genul epic este genul literar în care autorul transmite gândurile, sentimentele, atitudinea în mod indirect, prin intermediul naratorului, acțiunii și al personajelor. **Opera literară *Popa Tanda*, de Ioan Slavici este o nuvelă, specie a genului epic, și întrunește trăsăturile specifice acestuia:** prezența unui narator, a reperelor spațio-temporale, prezența personajelor care participă la acțiunea care se desfășoară pe momentele subiectului și utilizarea diferitelor moduri de expunere.

În primul rând, se remarcă **prezența unui narator**, care relatează întâmplările la persoana a III-a, cu ajutorul narațiunii, care se îmbină cu dialogul și descrierea. De asemenea, **sunt fixate reperele spațio-temporale:** Valea-Seacă, Butucani, Sărăceni, într-o duminică.

În al doilea rând, **acțiunea se derulează pe momentele subiectului:** în *expozițiune*, naratorul obiectiv realizează portretul protagonistului, prezentând succint conflictul său cu sătenii din Butucani, motiv pentru care este mutat în Sărăceni, un sat sărăcăcios, cu oameni leneși. *Intriga* este reprezentată de hotărârea preotului de a schimba imaginea acestui loc. *Desfășurarea acțiunii* reliefează încercările zadarnice ale preotului de a schimba mentalitatea enoriașilor săi prin predică, sfaturi, ironie și ocară. Cu ajutor divin, părintele Trandafir găsește soluția potrivită, procedând în mod practic și acționând asupra propriei gospodării. *Punctul culminant* constă în rezolvarea conflictului cu enoriașii care îl porecliseră Popa Tanda și care, văzând cât de prosper a devenit preotul, se hotărăsc să îi urmeze exemplul. În *deznodământ*, părintele Trandafir este un om împlinit, devenit bunic, demonstrând că doar mobilizarea generală la muncă a scăpat satul de sărăcie.

În concluzie, **opera literară *Popa Tanda*, de Ioan Slavici, aparține genului epic, deoarece întrunește trăsăturile specifice acestuia:** prezența unui narator și a personajelor, a reperelor spațio-temporale și relatarea acțiunii pe momentele subiectului.

EXERSEAZĂ

1.A. Citește cu atenție textul:

Atunci apăru în lucirea făcliei de seu, mișcându-se spre gazdă, un bărbat bărbos cu căciulă și cu giubea. Barba-i era astâmpărată și rotunjită de foarfece; râdea cu obraji plini și bogați de creștin bine hrănit.

— Eu socot că-i un negustor, hotărî căpitanul Neculai Isac. Hangița își cunoscuse mușteriu și vocea ei crescuse și scăzuse cu desmierdări: